

**ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗБАЛАНСОВАНИМ РОЗВИТКОМ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Кузьміна Олена Валеріївна, аспірант кафедри обліку і аудиту, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет» м. Маріуполь.

Kuzmina Olena, Graduate student department obliku i audit State Higher Educational Iestablishment «PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY», Mariupol.

Kuzmina O. Principles of formation of the system of strategic management of a balanced development of industrial enterprises.

The analysis of the totality of the scientific principles of the formation of a strategic management system. Structured some general and specific principles of the strategic management system. General principles for the strategic management of balanced development (system, adaptability, optimality, scientific, interrelationship and interdependence, information security) are formed as the basic requirements for building a system based on a systematic approach to strategic management, management theories take into account the provisions of balanced development. Specific principles of strategic management of balanced development (flexibility, efficiency, complexity, rationality, openness to innovative transformations, efficiency, control) enhance the effect of general and are intended to control the various socio-economic phenomena and processes in accordance with the requirements of the successful development of the enterprise. The use of industrial principles of balanced development of strategic management will lead to the operation of all components of the system in the long term to enter the new quality management and development.

Кузьміна О.В. Принципи формування системи стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства.

Зроблено аналіз сукупності наукових принципів формування системи стратегічного управління. Структуровано окремі загальні та специфічні принципи даної системи стратегічного управління. Загальні принципи стратегічного управління збалансованим розвитком (системності, адаптивності, оптимальності, науковості, взаємозв'язку та взаємообумовленості, інформаційної забезпеченості) сформовані як основні вимоги до побудови системи, ґрунтуються на системному підході до стратегічного управління, ураховують положення теорій управління збалансованим розвитком. Специфічні принципи стратегічного управління збалансованим розвитком (гнучкості, ефективності, комплексності, раціональності, відкритості до інноваційних перетворень, результативності, контролю) підсилюють дію загальних та мають на меті управління різними соціально-економічними явищами й процесами відповідно до потреб успішного розвитку підприємства. Використання в діяльності промислових принципів стратегічного управління збалансованим розвитком дозволить налагодити роботу всіх складових частин системи у довгостроковій перспективі для виходу на нову якість управління та розвитку.

Кузьміна Е.В. Принципы формирования системы стратегического управления сбалансированным развитием промышленного предприятия. Сделан анализ совокупности научных принципов формирования системы стратегического управления. Структурировано отдельные общие и специфические принципы данной системы стратегического управления. Общие принципы стратегического управления сбалансированным развитием (системности, адаптивности, оптимальности, научности,

взаимосвязи и взаимообусловленности, информационной обеспеченности) сформированы как основные требования к построению системы, основанные на системном подходе к стратегическому управлению, учитывают положения теорий управления сбалансированным развитием. Специфические принципы стратегического управления сбалансированным развитием (гибкости, эффективности, комплексности, рациональности, открытости к инновационным преобразованиям, результативности, контроля) усиливают действие общих и имеют целью управления различными социально-экономическими явлениями и процессами в соответствии с потребностями успешного развития предприятия. Использование в деятельности промышленных принципов стратегического управления сбалансированным развитием позволит наладить работу всех составных частей системы в долгосрочной перспективе для выхода на новое качество управления и развития.

Постановка проблеми. Нестабільне економічне становище в Україні викликає у підприємств необхідність формування керованого механізму як цілісної чітко структурованої системи управління промисловим підприємством. Це обумовлюється потребою в стабільному господарюванні при ефективному управлінні діяльністю, необхідністю гармонійної інтеграції внутрішнього стану й зовнішнього оточення підприємства в довгостроковому спрямуванні. Така система управління здатна вирішувати будь-які стратегічні завдання, але за певними принципами. Тому дослідження підходів до розробки сукупності принципів системи стратегічного управління збалансованим розвитком підприємства є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями щодо розвитку теорії та методології стратегічного управління займалися багато зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких необхідно виділити: Р. Акоффа, І. Ансоффа, А. Томпсона, А. Стрикленда, В.Р. Весніна, О.С. Віханського, Джонсона, В.С. Єфремова, Г. Мінцберга, М. Портера, М.М. Мартиненко, І.А. Ігнат'єву, Б.М. Мізюка, Б.Г. Литвака, Л.І. Федулову, З.Є. Шершньову, Р.А. Фатхутдінова, та інших. У науковій літературі з питань дослідження систем управління, процесів управління й розвитку перелік принципів постійно розширюється, а також досліджується таким вченими як К.А. Бармута [1], Е.Н. Ветрова [2], Б.А. Гаєвський [3], А.Е. Карпов [4], О.М. Левченко [5], Д.А.Погребняк [6], Д.К. Шевченко [7]. Однак питання стосовно формування принципів системи стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства поки є невирішеними.

Мета статті полягає у проведенні всебічної оцінки сукупності наукових принципів управління та формуванні принципів системи стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства.

Результати дослідження. В рамках нашого дослідження було встановлено, що підприємство розглядається як відкрита соціально-економічна система, здатна до саморегуляції, самоорганізації та саморозвитку, успіх якої досягається завдяки адаптації до зовнішніх факторів, пошуку та реалізації нових можливостей розвитку, техніко-організаційним факторам, що залежать від змін у зовнішньому середовищі. Система управління таким підприємством охоплює підсистеми й елементи управління та створює умови для взаємодії між ними, для координації управлінських рішень при досягненні цілей управління кожним з елементів системи.

Відомо, що чітко структурована система управління на промисловому підприємстві, здатна запобігти проникненню кризових явищ у функціонування й розвиток суб'єктів господарювання і не допустити розповсюдження негативних наслідків. Нами було сформовано поняття щодо стратегічного управління збалансованим розвитком, за яким він визначається як безперервний процес впливу керуючої системи на керовану з метою забезпечення оптимального співвідношення між окремими складовими розвитку підприємства через соціально-економічну систему взаємопов'язаних показників та корпоративної цілісності у довгостроковій перспективі для виходу на нову якість

управління. Якщо враховувати вищенаведене, то таке управління має вирішувати стратегічні завдання, які повинні здійснюватися за певними принципами.

У перекладі з латинської термін "принцип" (principium) означає основне положення, основні правила, вимоги, закономірності. Принципи управління визначаються як основні вимоги, основні правила діяльності, доцільний характер відносин учасників управлінських відносин, загальні правила формування систем, об'єктивні правила управлінської поведінки за потребами об'єкта управління [8, с. 76]. У літературних джерелах принципи подаються або простим перерахуванням і розкриттям їхньої сутності, або через виділення класифікаційних груп, у рамках яких розкривається сутність принципів. Науковці пропонують різні класифікації принципів. Так, О. В. Раєвнева, досліджуючи принципи теорії розвитку (систем, що розвиваються), поділяє їх на: універсальні (відображають закономірності теорії); загальносистемні (базуються на загальній теорії систем, виходять із системного підходу й аналізу; описують функціонування систем); специфічні (уособлюють найважливіші моменти теорії, характеризують розвиток підприємства); принципи управління розвитком (розглядають розвиток як управлінський процес) [9, с. 92]. З позиції Д. К. Шевченка принципи управління поділяються на загальні й специфічні (конкретні) [7]. Як правило в економіці принципи поділяють на загальні, які відбивають основні правила формування систем управління виробництвом, та специфічні - конкретні правила формування цільових систем, зокрема, системи управління стратегічною стійкістю.

За вищенаведеною інформацією, вважаємо, що найбільш доцільними загальними принципами стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства в умовах постійних трансформацій є такі: системності, адаптивності, оптимальності, науковості, взаємозв'язку та взаємообумовленості, інформаційної забезпеченості. За своєю сутністю вони повністю описують основні вимоги до побудови стратегії управління збалансованим розвитком та відповідають базовим потребам її функціонування, ґрунтуючись на системному підході до управління, теорії розвитку й теорії управління. Для підсилення дії загальних принципів в роботі запропоновано специфічні принципи: гнучкості, ефективності, комплексності, раціональності, відкритості до інноваційних перетворень, результативності, контролю. Однак, треба зазначити, що всі вищезазначені принципи будуть впроваджуватися в діяльність промислового підприємства тільки за умови виконання специфічних принципів управління в цілому: повноважень, відповідальності, дисципліни та порядку.

Зміст загальних і специфічних принципів формування системи стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства полягає в такому:

1) загальні принципи: системності (передбачає встановлення між структурними елементами системи зв'язків, які забезпечують її цілісність), адаптивності (передбачає динамічну реакцію на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі), оптимальності (проявляється у забезпеченні оптимального вибору між першочерговістю виконання завдань за кожним елементом системи управління та всередині кожного елемента), науковості (вимагає побудови системи управління та її діяльності на строго наукових підставах), взаємозв'язку та взаємообумовленості (тобто все в світі перебуває в постійному взаємозв'язку, а зв'язки завжди перебувають у єдності з рухом, взаємодією, розвитком), інформаційної забезпеченості (встановлення між структурними елементами інформаційної системи зв'язків, які забезпечують цілісність функціонування публічної адміністрації).

2) специфічні принципи: гнучкості (здатності системи передбачати, протистояти та пристосовуватися до змін середовища (за кожним керованим елементом), спроможність корегувати управлінські рішення щодо розвитку суб'єкта господарювання при змінених умовах функціонування), ефективності (передбачає досягнення мінімізації витрат за ресурсами, процесами, видами діяльності в часі й за обсягами, а також максимізації доходів за джерелами їх виникнення за кожним керованим елементом системи), комплексності (поєднання всіх управлінських рішень у єдину систему, що дозволяє забезпечити

взаємопов'язаність і взаємний вплив рішень у процесі їх реалізації), раціональності (має прояв у розумному, гармонійному, узгодженому управлінні всіма елементами системи, у досягненні ефективності розвитку промислового підприємства, в обґрунтованості управлінських рішень щодо завдань управління елементами системи), результативності (отримання позитивних результатів при управлінні керованими елементами системи, зокрема підсистемою виробництва й реалізації продукції, підсистемами фінансового й ресурсного стану).

Запропоновані нами принципи стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства в узагальненому вигляді відповідають усім стадіям розвитку: формування цілей розвитку, управління розвитком і досягнення цілей розвитку. Взаємозв'язок між стадіями розвитку, управлінськими діями та розробленими принципами можна сформулювати як систему стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл принципів системи стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства (авторська розробка)

За вище сформованою схемою розподілу принципів стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства обов'язково потрібно включати принцип взаємозв'язку та взаємообумовленості й інформаційного забезпечення задля функціонування підприємства як системи, яка забезпечує результативність даного процесу управління у довгостроковому періоді.

Головною відмінністю економічного розвитку сьогодення виступає якісний аспект, який висвітлює нерозривний його зв'язок із інноваційною діяльністю. У контексті цього інновація є основним фактором, що спрямовує економічну динаміку в якісному напрямку. Тому систему стратегічного управління збалансованим розвитком окрім загальних принципів доцільно було б доповнити пріоритетним принципом - відкритості до інновацій і перетворень. Але сформована система принципів буде результативною, коли коло принципів даної системи буде підлягати контролю та доповнено принципами управління в цілому (принцип повноважень і відповідальності, принцип дисципліни і принцип порядку) (рис. 2).

Рис. 2. Відповідність розроблених принципів стадіям розвитку промислового підприємства (авторська розробка)

Видокремлені нами загальні та специфічні принципи характеризують формування не тільки усієї розглядуваної системи стратегічного збалансованого розвитку промислового підприємства в цілому, але і її складових частин - підсистем. Для кожної підсистеми виокремлено принципи формування, що найбільшим чином відповідають її функціональному призначенню.

Висновки: Таким чином, системний підхід дозволить комплексно оцінити будь-яку виробничо-господарську діяльність і діяльність системи стратегічного управління збалансованим розвитком промислового підприємства, що допоможе своєчасно виявити характер проблем входу, процесу і виходу. Наявність загальних та специфічних принципів системи управління збалансованим розвитком промислового підприємства допоможе вирішувати як стратегічні завдання так і поточні. За допомогою сформованих принципів система управління збалансованим розвитком промислового підприємства є чітко структурованою, здатною запобігти проникненню кризових явищ у функціонування й розвиток промислового підприємства і не допустити розповсюдження негативних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Бармута К. А. Разработка методологических принципов управления развитием промышленного предприятия /К. А. Бармута, Б. Ч. Месхи // Вестник Донского государственного технического университета. - 2012. - № 1-2. - С. 166-172.
2. Ветрова Е. Н. Концепция построения централизованной системы ресурсного обеспечения на интегрированном промышленном предприятии / Е. Н. Ветрова, Д. Д. Лугеумбиза // Экономическое возрождение России. - 2014. - № 1(39). - С. 78-82.
3. Гаєвський Б. А. Основи науки управління / Б. А. Гаєвський. - К. : МАУП, 1998. - 112 с.
4. Карпов А. Е. Стратегическое управление и эффективное развитие бизнеса / А. Е. Карпов. - М. : РиК, 2005. - 511 с.

5. Левченко О. М. Системний підхід як методологічний напрям дослідження / О. М. Левченко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). - 2007. - Вип. 1-2. - С. 403-410.

6. Погребняк Д. А. Основные аспекты обеспечения целостности системы управления, основанной на процес сном подходе / Д. А. Погребняк, Е. В. Запругаева // Вестник науки Сибири. - 2013. - № 1. - С. 220-229.

7. Шевченко Д. К. Принципы управления стратегической устойчивостью предприятия / Д. К. Шевченко // Ученые записки Комсомольского-на-Амуре государственного технического университета. - 2011. - Т. 2. - № 6. - С. 86-96.

8. Економічна енциклопедія : у 3-х томах / [Б. Д. Гаврилишин та ін.]. - К. : Академія, Тернопіль : Академія нар. госп-ва, 2002. - 952 с.

9. Раєвнева О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : [монографія] / О. В. Раєвнева. - Харків : ВД "ІНЖЕК", 2006. - 496 с.

References (BSI)

1. Barmuta K. A., Meskhi B. Ch. (2012), Vestnik Donskogo gosudarstvennogo tekhnicheskogo universiteta [Herald of the Don State Technical University], 1-2, pp. 166-172 (rus).

2. Vetrova E. N., Lugeumbiza D. D. (2014), Ekonomicheskoye vrozozhdeniye Rossii [Economic Revival of Russia], 1 (39), pp. 78-82 (rus).

3. Haievskiy B. A. (1998), Fundamentals of management science, MAUP, Kyiv, 112 p.(ukr).

4. Karpov A. Ye. (2005), Strategic management and effective business development, RiK, Moscow, 511 p. (rus).

5. Levchenko O. M. (2007), Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiolohiia, pravo) [Strategy the development of Ukraine (economics, sociology, law)], 1-2, pp. 403-410 (ukr).

6. Pogrebniak D. A., Zapryagayeva Y. V. (2013), Science of Siberia newsletter, 1, pp. 220-229 (rus).

7. Shevchenko D. K. (2011), Uchenyye zapiski Komsomolskogo-na-Amure gosudarstvennogo tekhnicheskogo universiteta [Scientific notes of Komsomolsk-on-Amur State Technical University], Vol. 2, 6, pp. 86-96 (rus).

8. Havrylyshyn B. D., ed. (2002), Economic Encyclopedia in 3 volumes, Kyiv, Ternopil, 952 p. (ukr).

9. Raievneva O. V. (2006), Management of enterprise development: methodology, mechanisms, models, Kharkiv, 496 p. (ukr).

Ключові слова: система, промислове підприємство, розвиток, стратегічне управління, принципи, система стратегічного управління збалансованим розвитком.

Ключевые слова: система, промышленное предприятие, развитие, стратегическое управление, принципы, система стратегического управления сбалансированным развитием.

Keywords: system, industrial enterprise, development, strategic management, principles, strategic management system balanced development.

Рецензент: М.Г. Білопольський, д. э. н, професор, завідувач кафедри «Облік і аудит» Приазовського державного технічного університету